

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 06.06.2024 nr 8-1/4712-1

Meie 01.07.2024 nr 6-6/24-29

Arvamuse avaldamine

Täname võimaluse eest avaldada arvamust riigilõivuseaduse muutmise eelnõu kohta.

Juhime tähelepanu, et kindlasti vajavad ajakohastamist ka ülejäänud kohtumenetlusega seonduvad riigilõivud ja selleks on järgmised kaalukad argumendid.

Esiteks. Viimati muudeti ülejäänud kohtumenetlusega seonduvaid riigilõive küll 2022. aastal ja 2021. aasta võrdlusbaasilt, kuid sotsiaalmajanduslik olukord viimase kolme aastaga drastiliselt muutunud. 2021. aastal korrigeeriti kohtumenetlusega seonduvaid riigilõive, mis valdavalt kehtisid alates 2011. aastast. Riigilõive tõsteti keskmiselt 40%, riigilõivude tõstmist põhjendati nii inflatsiooni kui ostujõu näitajate muutumisega referentsaastaga (2014. aasta) võrreldes. Statistikaameti andmetel suurenes inflatsioon alates 2014. aastast 2021. aastaks 13,6%. Seevastu suurenes Statistikaameti andmetel inflatsioon 2023. aasta vs 2021. aasta 30,3%. Tarbijahinnaindeks on alates 2021. aasta jaanuarist (213,88) kuni 2024. aasta maikuuni (299,88) suurenenud 86 punkti (40,2%). Samas kuises võrdluses 2014. aasta jaanuarist (195,95) kuni 2021. aasta jaanuarini (213,88) suurenes indeks üksnes 17,93 punkti (9,15%). Kui 13,6% inflatsiooni kasv tõi 2021. aastal kaasa keskmiselt 40% kohtumenetlusega seotud riigilõivude suurendamise, siis kuidas on võimalik eirata 30,3% inflatsiooni kasvu, mis on toimunud pärast eelmist riigilõivude suurendamist?! Eriti arvesse võttes seda, et seletuskirjas nähtuvalt kohtu registritoimingute riigilõivu suurendamist on just nimelt põhjendatud viimaste aastate suure inflatsiooniga ning vajadusega katta sellest tulenevalt Tartu Maakohu registriosakonna suurenevad tegevuskulud. Nähtuvalt ka kohtute eelarvetest on kohtute tegevuskulud nii tsiviil- kui ka haldusasjade menetlemisel iga-aastaselt kasvanud.

Teiseks. Kohtumenetlusega seotud riigilõiv on oluline instrument, millega suunata ja kujundada õiguspoliitikat. Kohtumenetlusest ei tohi saada mistahes õigusliku probleemi esmaseks ja ainsaks lahendamise meetodiks. Eriti aga selliste vaidluste või pretensioonide lahendamise vahendiks, kus õigusküsimus või õiguste riive on väheoluline. Selliste vaidluste osakaal on märkimisväärne just halduskohtumenetluses, seda lisaks madalatele riigilõivudele ka seetõttu, et puudub riigiasutuse menetluskulude tasumise risk. Ka tsiviilkohtumenetlusse jõuavad vaidlused, mis oleksid nii probleemi sisulise lahendamise kui ka nn *lahendamiskulu* vaates oluliselt kiiremini ja kokkuvõtvalt kulutõhusamalt lahendatavad kohtuväliselt. Kohtumenetlusega seotud riigilõivude tõstmata jätmine eriti just kõrge inflatsiooni tingimustes langetab selliste vaidluste *lävendit* veelgi. Selle otseseks tagajärjeks on aga vajadus suurendada kohtunike ja õigusemõistmist toetava muu personali arvu, mis on oluline lisakulu. Kuid samaväärt oluline on see, et selliste vaidluste tõttu muutub kogu kohtumenetlus tsiviil- ja

haldusasjades aeglasemaks. Sellel on lisaks kohtusüsteemi kulude täiendavale kasvule ka üldine sotsiaalmajanduslik negatiivne mõju alates menetlusosaliste ja üldsuse rahulolematusest kuni kohtumenetlusega seotud isikute, aga ka riigi majandustegevusele. Riigikohtu esimees selgitas probleemistikku ka 12. juuni 2024. aastal Riigikogus peetud kõnes.

Lõpetuseks kordame ettepanekut korrigeerida ka muid kohtumenetlusega seotud riigilõive. See on oluline ka Justiitsministeeriumile 2024. aasta aprillis esitatud kohtumenetluse tõhustamise paketi realiseerimiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Üllar Kaljumäe
Riigikohtu direktor